

Kim bu haýynlar?

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Kim bu haýynlar? KIM BU HAÝYNLAR?

Ýurt daş-kesegiň astyndaka syýasatyň çakdanaşa agyrlygy gerdenimizden basyp mynjyradyp barýar.

Öňňin Aýtunç Erkin jaň etdi:

– Bu iki aýlyk saýlaw döwri neneň geçerkä, eýýämden hemmeler biri-birine nähili erbet sözleri aýdýar.

Onuň diýjek bolýany diňe köpçülige açyk çykyşlar däl.

Ýokarlarda-da hemmeler biri-birine agyr aýyplamalary ýöňkeýär.

Ýokarlarda hemmeler biri-birini «gizlin pyglyny» saklamakda aýyplaýar.

Ýokarlarda hemmeler özüni ýerli we milli, garşydaşyny «daşarky güýçleriň guýrugy» hasaplaýar.

Hemmeler paltasyny ýiteldýär.

Şonuň üçinem zol-zol agyr sözler ulanylar. Bularyň başyny haýyn we hyýanat sözleri çekýär!

Garşydaşlar biri-birlerini «mukaddeslige haýynlyk» ýa-da «ýurda haýynlyk» (watan dönükliginde) etmekde aýyplaýar!

Megerem, öňümizdäki iki aýyň dowamynda «hyýanat içinde», «erbetlik edýär», «zyýan berýär», «terrorçy», «pitneçi» ýaly agyr sözleri ýygy-ýygýdan eşider durarys.

Iki aýlyk döwrüň dili şular ýaly boljaga meňzeýär...

Saýlaw döwründe giň gatlaklar bilen şular ýaly bolgusyz dil arkaly gepleşiler...

Bularyň dogry ýa-da hakykatdygy köplenç wajybam bolmaz: garaýyşlar, pikirler, tankydy bellikler aýlawly söz sokup,

paýyş söz aýdyp beýan ediler...

Syýasy liderleriň «Baý Kemal» ýaly äsgermezçilikli ýüzlenmeleri-de indi hiç zat bolup galdy, galaram...

Hasam ýamany, hiç kim paýyş söz aýdylmagyndan ynjalyksyzlyk duýmaz ýaly ýagdaýa geldi, öwrenişip gidipdirler! Ýadyňyzdadyr, geçen ýyl bolupdy: Erdoganyň Trabzonda sahna çykaran çagajygy Kylyçdarogluna «haýyn» diýip gygyrdy!

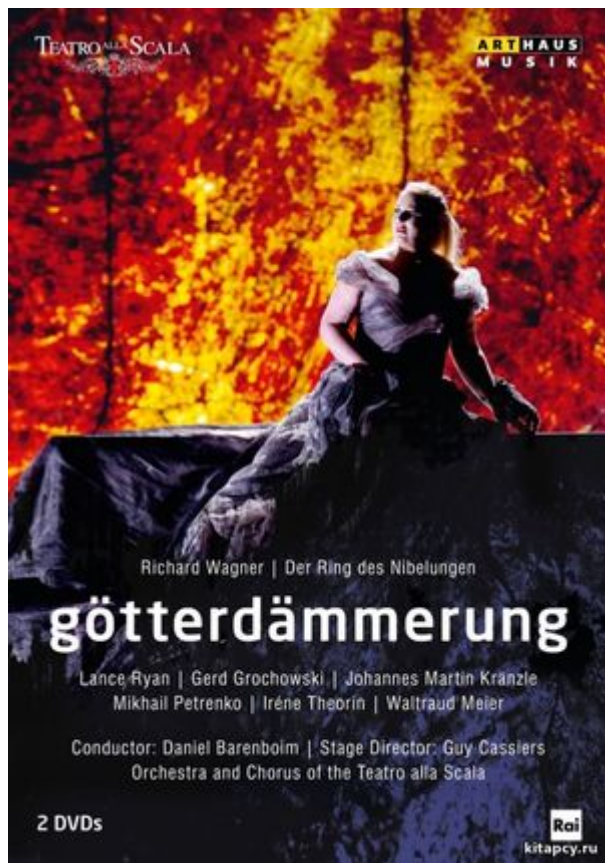
* * *

Hawa, «hyýanat» sözi syýasat meýdanynda nähili aňsat ulanylýar?

Munuň näderejede howply netijelere alyp barýandygyny hiç kimse pikir edenokmyka?

Bir mysal bereýin.

Nemes dilinde “dolchstoblegende” diýen söz bar, “ýeňseden pyçaklamak» manysyny berýär! Birinji jahan urşundan ýeňlip çykan Germaniýada käbirleri (Protestant sudunyň popy Bruno Dýoringiň wagyzyna esaslanyp) sözde «hyýanat edenleri» saýlaw kompaniýasynda ulanmaga başlady.

Gitler «Maýn Kampf» kitabynda syýasata şol sebäpli girendigini ýazdy. (Gitler Rihard Wagnere şonuň üçin hoşallyk bildirmedi? Wagner 1876-njy ýylyň operasy «Götterdämmerung»-da («Гибель богов») otrisatel hilegär Hagen eseriň gahrymany Zigfridi ýeňsesinden naýza sünjüp öldürdi!)

Nemes faşistleri häkimiýet başyna geldi welin, «ýeňseden pyçaklaýan haýynlary» anyklap, ölüm lagerlerine ýollady: jöhitler, çepçiler (sosialistler)...

Gynansak-da Germaniýanyň ähli sagçy-konserwatiwleri bu «ýeňseden pyçaklama hekgedine» goldaw berdi, goşant goşdy...

Görşüňiz ýaly «hyýanat-haýyn» ýaly syýasat diliniň neneňsi tragediýalara sebäp bolandygyny bilmek gerek...

Germaniýa ýaly bolmasa-da, «Sowuk uruş» döwründe türk çepçilerine «haýyn» diýip, nijeme hunabalar çekdirilmedi?

* * *

Hyýanat we haýyn sözleri...

«Boýun etmek ýa-da boýun bolmak» manysyny berýän latyn dilindäki “tradere” sözünden ýasaldy.

Rim imperiýasyna garşy çykan hristianlar üçin ulanyldy...

Ilkibaşda watana hyýanat etmişi hökümdara garşy gidene ýöňkelýärdi! Hökümdara wepalylyk borjuna amal etmedik we oňa garşy giden raýatlar haýyn hasaplanardy. Şu günki meňzemänem duranok, hä? Ýeri, bolýa...

Diňe Türkiýede däl, şeýle sözler soňky döwür yslam ýurtlatynyň köpüsinde ulanylýar. Meselem: Bir döwür Päkistanda harby döwlet agdarlyşygyny gurnandygy üçim alkyşlanan Perwez Müşerref wagty-sagsdy geldi welin, «watana hyýanat» etmekde aýyplanyp, jogapkärçilige çekildi!

Şular ýaly ýüregedüşgünç gürrüňi uzaldyp durjak däl. Aýtjak bolýanym:

Hyýanat, haýyn, bimessep (kalleş) ýaly sözleri gündelik syýasatyň diline öwürseňiz, soňy erbetlik bilen gutarjak wakalara sebäp bolarsyňyz. Hyýanat-haýyn sözi bir ujy howply garpyşma formasy...

Saýlawlara şolar ýaly zoňtar, gödek, agzalalyk salyjy, diskriminasion dil bilen girmegiň ýurda peýdasy ýok. Gaýrat ediň, ünsli boluň, hemmämiz bir üçegiň astynda saýalaýas...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 15.03.2023 ý. Publisistika